

Høringsuttalelse - forslag til endringer i Riksarkivarens forskrift (2021)

Miljødirektoratet som leverandør av felles arkivtjeneste for miljøforvaltningen viser til høring av Riksarkivarens forskrift (2021), og vil med dette gi våre innspill til forskriftsforslaget.

Generelle kommentarer

Vi vil innledningsvis påpeke at forskriftsendringene som her er sendt på høring i stor grad dreier seg om mindre endringer, som utskiftning av begrep og omformuleringer, henvisninger til definisjoner i andre lovverk og presiseringer i bruken av måleenheter. Dette er forståelig siden det for tiden arbeides med en revidering av den overordnede Arkivloven, og mer omfattende endringer i forskriftene naturlig må følge i etterkant av dette.

Vi skulle likevel ønske at man hadde fått på plass flere endringer, både åpninger og presiseringer, i forbindelse med danning, bruk, oppbevaring og avlevering av digital arkivinformasjon. Dette er avklaringer som det haster å få på plass. Både for å garantere offentlighetens tilgang på relevant dokumentasjon, og for å sikre at en så stor andel som mulig av den arkivverdige informasjonen blir bevart for ettertiden.

Kommentarer til begrepsendringer

I § 1-1 andre ledd bokstav f blir begrepet "*oppbevaringsfrister*" foreslått erstattet av "*oppbevaringstid*". I § 7-3 erstatter "*Oppbevaringstid*" begrepet "*kassasjonsfrist*", og det samme skiftet fra kassasjon til bevaring ser man i § 7-29. Vi mener det generelt er gunstig med en mer allmenn og tydelig ordlyd, og det er positivt at man samkjører begrepsbruken innad i lovverket. Oppbevaringstid er et etablert begrep som blant annet blir benyttet innenfor regnskap, og i forbindelse med håndtering av personopplysninger. I tillegg vil et skifte fra "*kassasjonsfrist*" til "*oppbevaringstid*" understreke at det er bevaringsaspektet som er viktig.

I § 3-4 første ledd bokstav c foreslås ordlyden endret fra "*retningslinjer for kassasjon av mottatte papirdokumenter som er skannet og arkivert elektronisk*" til "*retningslinjer for destruksjon...*". I og med at det her dreier seg om at det fysiske materialet skal ødelegges, mens den arkivverdige informasjonen i dokumentene blir bevart i digital form, vil "*destruksjon*" være mer passende enn "*kassasjon*". Det er viktig at meningsinnholdet i begrepet kassasjon ikke blir utvannet, slik at det fremdeles kan benyttes som et relevant faguttrykk innen arkiv- og dokumentasjonsforvaltning.

Kommentar til endringer i lovkravene til arkivlokaler og oppbevaring av arkiv

I § 2-1 første ledd foreslår Arkivverket å legge til en leddsetning som påpeker at lovverket som regulerer utforming og bruk av arkivlokaler også er gjeldende for elektroniske arkiv. Det

er positivt med en presisering om at lovverket også gjelder det digitale arkivmaterialet. Både for å hindre misforståelser og for å redusere tolkningsrommet.

Vi er likevel usikre på om de følgende lovkravene er dekkende og beskrivende nok for sikre adekvat oppbevaring/langtidsbevaring av denne arkivinformasjonen. Punktene som listes opp i paragrafene som følger virker i stor grad å være rettet mot sikring av papirarkiv. Det er få tydelige føringer og krav for utforming av lokaler hvor digital informasjon blir oppbevart. Enten det dreier seg om serverrom eller oppbevaringsrom for fysiske lagringsmedia som eksterne harddisker, CD-er, minnepenner, eller ulike typer videobånd og lignende.

De foreslåtte presiseringene i nåværende § 2-4 og § 2-8, om at de automatiske alarmene skal være koblet til bemannet sentral, kan ikke skade. De fleste automatiske brannalarmer og innbruddsalarmer vil nok allerede være koblet opp mot en slik sentral. I alle fall de som er installert i bygningsmassen til offentlige etater som fra før er underlagt strenge sikkerhetsreguleringer.

Kommentarer til endringer i "Kapittel 5. Elektronisk arkivmateriale. Lagringsmedier, format og avlevering"

Det er positivt med de åpningene og forenklingene som foreslås i dette kapitlet, samt de rettingene og henvisningene som reduserer risikoen for feiltolkninger. Som innledningsvis nevnt hadde vi nok ønsket oss mer omfattende fornying og modernisering av paragrafene som omhandler elektroniske arkiv og behandling og bevaring av digital informasjon. Fra vårt perspektiv vil alle lettelsene, og åpninger for bruk av nye format og lagringsmedia, være gunstig med tanke på mulig effektivisering og kostnadsreduksjon. Siden vi da står friere til å ta valg basert på andre premisser.

Vi har likevel forståelse for at det ligger it-tekniske- og depotarkivfaglige vurderinger til grunn som man må ta høyde for. Det å sikre trygg langtidsbevaring, og fremtidig søkbarhet og gjenfinning, er kritiske faktorer som må være på plass før nye format kan godkjennes. I tillegg er det satt i gang et større arbeid med å revidere den overordnede arkivloven, og vi forventer at det i etterkant av dette vil komme vesentlige endringer i både *Forskrift om offentlige arkiv* og riksarkivarens forskrift.

Den mest betydelige endringen som er foreslått i dette kapitlet er nok at JSON (Java Script Object Notation) nå sidestilles med XML. Det åpnes for at JSON kan benyttes ved arkivuttrekk i § 5-10 tredje ledd og § 5-12 bokstav d), formatet listes opp som et godkjent filformat ved avlevering og deponering i § 5-17 første ledd bokstav a), og får egne spesifiserte krav i de nye leddene under § 5-19 ledd 5-8. JSON er en enkel tekstbasert standard for å formatere dokumenter som brukes for datautveksling. Det er en åpen standard, og den kan i de fleste arkivfaglige henseender sammenlignes med XML.

Bruken av JSON har blitt mer utbredt i løpet av de siste årene, og det er derfor fornuftig om dette formatet nå kan benyttes på lik linje som XML.

De nye videofilformatene som foreslås godkjent under **§ 5-17 første ledd bokstav e)** og de nye lydfilformatene under **§ 5-17 første ledd bokstav f)**, virker også å være hensiktsmessige tilskudd. Det er ønskelig at så mange av filformatene som oppfyller de grunnleggende kriteriene for arkivformat (ref. Arkivverkets innlegg i forvaltningsform 29.10.202), og som i tillegg er i utstrakt bruk, blir godkjente.

Det er positivt at Arkivverket i **§ 5-17 tredje ledd** ønsker å åpne for at filer kan komprimeres og pakkes som ZIP64, siden dette tillater overføring av større mengder data. Samt at det ifølge **§ 5-29 første ledd bokstav c)** vil bli mulig å benytte lagringsmediet Bluray BD-R. Bluray oppfyller de samme kravene og funksjonene som CD og DVD, men har i tillegg større lagringskapasitet.

Kommentarer til endringer i bevarings- og kassasjonsbestemmelser for rekrutterings- og tilsettingssaker i statlige organer

Det åpnes nå for at rekrutterings- og tilsettingssaker kan kasseres ved at **§ 7-11 første ledd bokstav b)** oppheves. Bestemmelsene som gjelder rekruttering flyttes fra listen over bevaringsverdige sakstyper i ledd 1, til listen over saker som kan kasseres, og blir nå liggende som **§ 7-11 andre ledd ny bokstav f)**. I tillegg legges det til en ny bokstav **d)** i **§ 7-11 første ledd** hvor det åpnes for at *"Organet skal vurdere om enkeltsaker omfattet av andre ledd bokstav f) skal bevares for ettertiden. Riksarkivaren gir retningslinjer om bevaringsvurderingen"*.

Vi er for så vidt enig i at denne sakstypen ikke nødvendigvis har høy nok samfunnsmessig- eller historisk interesse til at man skal prioritere å avlevere det for langtidsbevaring. I tillegg dreier det seg om store mengder dokumentasjon, både i papirformat og som digital informasjon. Et bortfall av dette bevaringskravet vil både kunne være kostnadsbesparende og redusere noe av papiretterslepet i offentlig forvaltning. En annen relevant faktor er at man de siste årene, post GDPR, har blitt mer oppmerksom på unødvendig bevaring og behandling av personopplysninger. I så måte virker dette å være en fornuftig endring i lovverket.

Vi vil likevel understreke at det, i likhet med andre sakstyper under personalforvaltningen, vil være nødvendig å bevare informasjonen i disse sakene så lenge det er behov for dem i et rettighetsperspektiv. Oppbevaringstiden / tidsperioden hvor de defineres for å være i administrativ bruk, må derfor være satt lang nok til å sikre blant annet innsynsmuligheter og klagerett. I tillegg må man vurdere om dokumentasjon som er relevant for ansettelsesforholdet til den som blir tilsatt, slik som stillingsannonser, stillingsbeskrivelse og eventuelle drøftingsnotater av betydning,

må overføres til personalmappen i etterkant av ansettelsesprosessen. Vi er derfor litt usikre på hvor lett det vil være å gjennomføre denne lovendringen med tilbakevendende kraft.

I tillegg vil enkelte tilsettingsprosesser kunne ha høy nok dokumentasjonsverdig og interesseverdi i seg selv til at de bør vurderes til å være arkivverdige. For å sikre at det ikke blir kassert bevaringsverdig materiale, må derfor grensegangene og bevisstheten rundt denne lovendringen være gjennomtenkt og velfundert. Veiledningen og retningslinjene som utarbeides av Riksarkivaren må være tydelige og dekkende, og fokuset må være på at relevant materiale skal bevares. Ikke at man nå har fått en mulighet til å kassere en hel arkivserie.

Kommentarer til endringen i Kapittel 8 som fristiller Arkivverket fra å følge OAIS-standarden og TRAC rammeverket

I § 8-1 fjerde ledd nytte andre punktum foreslås det å frita Arkivverket (som depotarkiv) fra å følge OAIS-standarden og TRAC rammeverket. Dette er sjekklister og metoder som er ment å sette en standard for langtidsbevaring av arkivverdig informasjon, både med tanke på sikkerhet, autentisitet og fremtidig bruk. Slik vi forstår det så ønsker Arkivverket å gi seg selv muligheten, og et lovmessig handlingsrom, til å teste om alternative standarder kan ivareta disse grunnleggende arkivfaglige premisene.

Det er spennende at man nå ser på muligheten for endringer og modernisering av det grunnleggende rammeverket innen arkivfeltet. Vi håper dette vil føre til nye og mer moderne løsninger, både med tanke på utvikling av teknologiske verktøy og systemer, og fremtidige føringer og reguleringer for langtidsbevaring av digital informasjon.

Det er på tide at man begynner å ta disse overordnede arkivfaglige diskusjonene, om man for alvor skal kunne komme videre i moderniseringen av fagområdet. Og selv om vi forstår behovet for å begrense mulighetene for eksperimentering med et såpass viktig rammeverk, vil vi påpeke at det fins flere svært dyktige arkivfaglige miljø, både i offentlig og privat sektor, som vil ha mye å bidra med inn i en slik prosess. Det vil derfor være gunstig med en utstrakt grad av samarbeid med relevante aktører, slik at man i felleskap kan komme frem til de beste og mest hensiktsmessige løsningene.